ВІДГУК

**офіційного опонента Локшиної Олени Ігорівни,
доктора педагогічних наук, професора,
завідувача відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки
Національної академії педагогічних наук України
на дисертацію Нич Оксани Богданівни «Сімейне виховання дітей молодшого шкільного віку в українській діаспорі США (друга половина XX – початок XXI століття)», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки**

Сімейне виховання позиціонується Україною як один з інструментів успішного розвитку держави та її громадян. Чинним Законом України «Про освіту» (1991) виховання у сім'ї проголошено першоосновою розвитку дитини як особистості. Сімейне виховання покликано формувати у дітей повагу до національних, історичних, культурних цінностей українського та інших народів, дбайливе ставлення до довкілля, любов до своєї країни, що є особливо важливим у сучасних умовах. З огляду на це, цінними є наукові розвідки порівняльного характеру, у яких розкрито позитивні надбання з цього питання. Тому дисертаційне дослідження Нич О.Б. є актуальним для національної педагогічної науки. Дисертантка здійснила порівняльно-педагогічну розвідку, яку присвячено здобуткам сімейного виховання української діаспори США з окресленням можливостей використання перспективного досвіду в Україні. Відповідно погоджуємося з дисертанткою стосовно того, що зазначена проблема досі не отримала належного висвітлення у вітчизняній педагогічній компаративістиці, а тому її дослідження є на часі. На сьогодні у науковому педагогічному доробку в Україні відсутній аналіз теорії і практики сімейного виховання дітей в українській діаспорі США у визначений у дисертації період, що засвідчує актуальність, наукову новизну і практичну значущість представленого дослідження.

Підкреслимо, що тема рецензованої дисертації відповідає тематиці наукової діяльності кафедри теорії та методики дошкільної й корекційної освіти ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Усвідомлення актуальності тематики, що розробляється, надало автору можливість на основі валідної методології у цілому грамотно визначити об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження. Загалом методологія наукового дослідження Нич О.Б. забезпечує вірогідність наукових тверджень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Їх вірогідність забезпечується також і опрацюванням 245 джерел, серед яких чільне місце посідають джерела, видані українською діаспорою. Цей висновок підтверджується апробацією отриманих результатів проведеного дослідження на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також значною кількістю опублікованих автором праць з тематики дослідження (11 публікацій), у тому числі і в зарубіжжі.

Проведена експертиза дисертаційного дослідження доводить, що структура дисертації О.Б. Нич відображає послідовність виконання завдань, сформульованих автором для вирішення досліджуваної проблеми. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків.

Для реалізації першого завдання О.Б. Нич у першому розділі дисертаційної роботи «Теоретико-методологічні засади проблеми сімейного виховання дітей молодшого шкільного віку в українській діаспорі США (друга половина XX – початок XXI ст.)» здійснила аналіз стану розроблення проблеми української діаспори вченими самої діаспори та науковцями в Україні. Цінним є огляд захищених у незалежній Україні дисертацій, які присвячено освітнім аспектам української діаспори. Проведене О.Б. Нич дослідження засвідчило відсутність цілісного аналізу проблеми сімейного виховання дітей в українській еміграції. Імпонує підхід дисертантки з використанням історико-хронологічного критерію, що був застосований до структурування джерельної бази. До позитивних результатів слід віднести запропоноване трактування

ключового для дисертації поняття «сімейне виховання», що базується на ідеях педагогів-емігрантів – І. Гончаренка, В. Мацьківа, Е. Жарського.

Перший розділ слугував і для реалізації другого завдання дисертації. З цією метою Нич О.Б. здійснила аналіз ґенези соціокультурного контексту становлення української закордонної громади у США, що забезпечило обґрунтування соціокультурних та політико-правових детермінант формування педагогічних засад сімейного виховання дітей української діаспори. На схвалення заслуговує розгляд масового переселенського руху з України крізь призму чотирьох хвиль еміграції, що забезпечило валідне розкриття сутності виховання молоді української діаспори у різні історичні періоди.

Реалізації третього завдання слугував другий розділ дисертації «Педагогічні засади організації сімейного виховання дітей молодшого шкільного віку в українській діаспорі США». Обґрунтування ціннісних пріоритетів сімейного виховання дітей в діаспорі США зазначених років та узагальнення його змісту, форм і методів реалізації безперечно є грунтовним доробком дисертанта. Йдеться про акцент на такі ціннісні орієнтації, як: «дитина як найвища цінність нації»; «відповідальність обох батьків за виховання дитини»; «національне виховання» тощо.

Третій розділ дисертації «Соціально-педагогічне забезпечення функціонування сімейного виховання молодших школярів української діаспори США» покликаний сприяти реалізації четвертого завдання дисертації. З цією метою авторка детально розкриває характер співпраці української діаспори США з Україною у сфері освіти та сімейного виховання. Переконані, що важливим результатом є спроба формулювання прогностичних шляхів творчих запозичень здобутків української діаспори в Україні. Йдеться про відновлення мережі інституцій педагогічної просвіти батьків, залучення громадських організацій до взаємодії з державними інституціями, що дотичні до виховання дітей та молоді тощо.

Продовжуючи характеристику позитивного внеску дисертанта, наголосимо також на таких сюжетах, як характеристика основних педагогічних здобутків українських учених-емігрантів; педагогічних засад сімейного виховання; факторів, що сприяли збереженню національної культури і формуванню національної ідентичності у діаспорі, домінуючої моделі, принципів та найтиповіших помилок сімейного виховання дітей молодшого шкільного віку в українській діаспорі США.

Здобутки дисертаційного дослідження акумулюються у висновках до розділів та загальних висновках, обґрунтованість яких не викликає сумніву з огляду на змістовність здійсненої наукової розвідки, яка характеризується як науковою значущістю, так і практичною корисністю. У цьому контексті слід підкреслити, що отримані наукові результати представлено О.Б. Нич у методичному посібнику «Сімейне виховання дітей української діаспори в соціокультурному просторі США: теорія і сьогодення» для студентів денної та заочної форм навчання із нормативних дисциплін фахової підготовки спеціальності «Дошкільна освіта», «Початкова освіта», «Соціальна педагогіка».

Зміст автореферату й основних положень дисертації ідентичні. Мова викладу рецензованої дисертації характеризується смисловою завершеністю, цілісністю та зв'язністю.

Оцінюючи загалом позитивно дисертаційну роботу О.Б. Нич, у контексті наукової дискусії висловлюємо зауваження і побажання:

1. Темою дослідження рецензованої дисертації визначено сімейне виховання *дітей молодшого шкільного віку* в українській діаспорі США (друга половина XX – початок XXI століття) (курсив наш). Втім вважаємо, що аспект молодшого шкільного віку акцентовано у роботі не досить чітко. Хоча він звучить у предметі, частині завдань дисертації, назвах її розділів, проте не простежується у меті, підпунктах розділів, а головне – у тексті дисертації та у пропозиціях щодо перспективного використання зарубіжного педагогічного досвіду в Україні.

2. Дискусійним на наш погляд є обґрунтування верхньої хронологічної межі дослідження – початок XXI століття. Дисертант обґрунтовує її «утвердженням нової стратегії сприяння сімейному вихованню у родинах закордонних українців (у т.ч. й у діаспорі США) на основі низки ухвалених міжнародних угод та нормативно правових актів в Україні» (автореферат, с. 4). Вітаючи підтримку українською державою сімейного виховання у діаспорі США та визнаючи, що така підтримка очевидно має певний вплив на нього, втім переконані, що основні зміни у будь-якому процесі включно з освітою та вихованням відбуваються під впливом внутрішніх чинників, а тому дисертантці бажано було б назвати аналогічні стратегії, правові акти США на початку XXI століття, якщо такі мали місце.

3. На підставі аналізу стану сімейного виховання дітей молодшого шкільного віку в українській діаспорі США у другій половині XX – на початку XXI століття дисертантка виявила дві суперечності: «між потребою зберегти українську ідентичність й самобутність та умовами її реалізації у соціокультурному просторі США» та «між традиційною потребою українців з підготовки батьків до сімейного життя та станом педагогічної просвіти батьківства в українській діаспорі США». Подолання зазначених суперечностей, як і актуальність обраної теми та її недостатня розробленість, зумовили вибір теми рецензованої дисертації. Водночас аналіз суперечностей показує, що вони проектуються виключно на простір української діаспори США, а дисертація О.Б. Нич – на науковий простір України з метою поглиблення національної педагогічної теорії і практики позитивним досвідом діаспори США. Тому суперечності, наприклад, можна було би подати у такому вигляді: існування позитивного досвіду/здобутків діаспори США із сімейного виховання дітей та недостатня розробленість/використання цих здобутків в Україні. Відповідно виконання зазначеної дисертації сприяло б подоланню такої суперечності.

4. На нашу думку чотири завдання дисертації обмежують представлення усього спектру напрацювань дисертанта у висновках. Фактично на завдання за

номером 3 «охарактеризувати ціннісні пріоритети сімейного виховання дітей молодшого шкільного віку в діаспорі США зазначених років та узагальнити його зміст, форми і методи реалізації» гіпотетично покладено місію розкрити аспекти, що акумульовано у другому та частково третьому розділах дисертації. За такого підходу поза межами висновків залишилися такі цінні напрями дослідження, як фактори формування національної ідентичності в українських родинах діаспори США; вплив школи на організацію сімейного виховання; батьківська просвіта.

5. Продовжуючи тему пропозицій з використання зарубіжного досвіду, підкреслимо, що вони мають бути ключовим результатом дисертацій з порівняльної та зарубіжної педагогіки. О.Б. Нич здійснила ґрунтовну наукову розвідку з аналізу здобутків системи сімейного виховання дітей в українській діаспорі США, виокремила позитиви цієї системи та навіть звернула увагу на типові помилки, що є безперечною цінністю дисертації. Водночас вважаємо, що представлені пропозиції не відображають той величезний масив перспективного досвіду, викладеного у дисертації. Крім того, завдання окреслення перспектив творчого використання досвіду української еміграції США щодо сімейного виховання дітей молодшого шкільного віку на етапі реформування освіти в Україні за номером 4 (на с. 3 автореферату) не проектується на структуру дисертації, жоден розділ чи підрозділ якої не покликаний реалізувати це завдання.

Втім, висловлені зауваження та побажання не є принциповими для загальної високої оцінки дисертації. Проведений аналіз дає підстави зробити загальний висновок, що за актуальністю та змістом, обсягом та якістю оформлення, сукупністю отриманих результатів, науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю, достовірністю та повнотою висвітлення їх у публікаціях дисертація «Сімейне виховання дітей молодшого шкільного віку в українській діаспорі США (друга половина XX – початок XXI століття)» відповідає паспорту обраної спеціальності та вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого

звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор – Нич Оксана Богданівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

13 листопада 2015 року

Офіційний опонент:
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач відділу порівняльної педагогіки
Інституту педагогіки НАПН України О. І. Локшина

ВЛАСНОРУЧНИЙ ПІДПИС
СТВЕРДЖУЮ
Завідуючий відділом кадрів
Інституту педагогіки НАПН України

Локшина О.І.
ВВ / Швибалюк /

Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника
ВХІДНОР № 03.02-21/485
16 11 2015